

Damià Bardera **Incompetències** **bàsiques**

Crònica d'un desgavell educatiu

labutxacà

Damià Bardera

Incompetències bàsiques

Pòrtic
Barcelona

© Damià Bardera Poch, 2024
© del pròleg: Xavier Diez, 2024
© de l'epíleg: Josep I. Badal, 2024

Agraïm a Godall Edicions el permís per a la reproducció del conte «El conill»,
que pertany al llibre *Bèsties de companyia* (Barcelona: Godall, 2022).

Agraïm al digital de cultura *Nívol* el permís per a la reproducció
d'alguns textos de Damià Bardera publicats al seu portal.

La primera edició d'aquesta obra es va publicar
a Pòrtic el setembre del 2024

Primera edició en aquest segell: setembre del 2025

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.,
labutxaca

Fotocomposició: Grup62
DIPÒSIT LEGAL: B. 12.382-2025
ISBN: 979-13-87802-07-3

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat
millor. La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts
culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.

En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema
viu i en creixement. A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar
suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè
puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos)
si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu
contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com
o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre
o de qualsevol de les seves parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar
sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.

ÍNDEX

Pròleg de Xavier Diez	9
A les beceroles	29
Autenticitat docent	31
El Màster de l'Universo	34
Pastilles	37
Sort de les vacances	40
CD (competència digital)	40
Pactes tàcits	41
Marca de la casa	43
No és cap acudit	44
El sistema	44
Ocells de gàbia petita	49
Disbarat	51
Quin disbarat?	53
Karamba	53
Cuines de fireta	56
Espirals i rotllanes	61
Missions	64
Pedagogs	68
Paràbola	70

Urgències	72
Inspecció	76
En veu baixa	80
Allegoria	83
Pantallisme	84
Educació per a la vida	87
Grups adaptats	90
Plans individualitzats	92
Guais i motivats	95
Tecnocràcia i depressió	98
Flors de lotus	102
Epíleg de Josep L. Badal	105

A LES BECEROLES

Fa gairebé deu anys, en fer l'anhelat canvi de l'escola privada a la pública, vaig estar-me uns quants mesos a l'atur amb l'esperança d'obtenir, de cara al setembre, una plaça d'interí en algun institut relativament a prop de casa, encara que fos a mitja jornada.

Va ser a mitja jornada, de setembre a agost, el curs sencer en un institut de Figueres.

Aquell any els alumnes començaven un divendres, i jo, a primera hora, a les vuit en punt del matí, tenia guàrdia.

De la sala de professors estant, un cop els alumnes ja havien entrat a classe, vaig començar a sentir crits al passadís, un sarau de ca l'ample. Alarmat, m'hi vaig atansar.

Hi havia dues noies, cosines, d'ètnia gitana, que es negaven a entrar a classe. Una s'estrenava a l'institut —primer d'ESO— i l'altra tenia un parell d'anys més. Tant l'una com l'altra rebotien tot el que trobaven, insultaven les conserges, amenaçaven la cap d'estudis, etzibaven coces a tort i a dret, xisclaven...

Davant la meva atònita mirada, perplex de veure un espectacle tan grotesc el meu primer dia, absolutament mut, les noies es devien sentir jutjades, o maltractades, o ves a saber què. La més gran em va escopir:

—¿Qué miras? ¡Hijoputa!

«Sobretot no la toquis, Damià —recordo que vaig pensar—, sobretot no la toquis...».

Vaig experimentar, d'una manera molt directa, molt descarnada, sense filtres racionalitzadors, la indefensió a què estem sotmesos els docents.

«Vigila que no t'agredeixi, Damià».

Aquí a Catalunya, terra de «progressisme pedagògic», de papanatisme educatiu, ni tan sols pots insinuar —ja no diguem defensar— que mestres i professors hauríem de tenir rang d'autoritat pública, que agredir un docent hauria d'equivaler a agredir un mosso d'esquadra, posem per cas, o un policia municipal.

No, aquí has d'entendre la violència de l'alumne, la seva ira, el seu menyspreu, has de tolerar-li tot i més, respectar-li els drets i no recordar-li que té, com a estudiant, com a persona, com tothom, uns deures que cal complir. Has de deixar que l'alumne s'expressi lliurement, espontàniament, per no contrariar-lo.

Al cap de vint minuts, va aparèixer el pare d'una de les noies. «Ara potser aniran a rega», vaig pensar. M'equivocava. Aleshores encara no sabia —ingenu de mi— que si un alumne a l'institut es comporta de manera irrespectuosa, fins i tot violenta, a casa deu ser un autèntic infern.

El pare, avergonyit, va haver de suportar els insults reiterats de la filla i la neboda, els crits, la humiliació, i, atesa la impossibilitat de fer-les creure, va pujar tot sol les escales que menaven cap a direcció, capcot, derrotat.

En tornar-ne al cap de cinc minuts —amb els papers de l'expulsió sota el braç—, va endur-se les noies —o les noies van endur-se'l a ell— i, ja fora de perill, alliberat de la tensió d'haver de vigilar-les, de fer-me'n responsable, em va saber

greu tot plegat, molt de greu. Quin pare decent vol una filla que l'insulti, que li faci passar vergonya? Com és que unes noies amb problemes conductuals severos —uns problemes que, d'altra banda, devien derivar d'algun desordre psicològic previ— no estaven ateses degudament? Com havien arribat fins aquí? Per què en aquest país no es pot parlar, obertament, dels problemes d'escolarització entre la comunitat gitana? Podem fer-hi res, nosaltres, els docents? Què hi tenia a veure, jo, amb tot plegat!?

«És gaire normal, això, en aquest institut?», vaig preguntar a diversos companys. «No —em van contestar els més avesats—, sol passar només el primer dia, o la primera setmana. Després ja no tornen».

Efectivament, no van tornar. Cada cop que els mitjans de comunicació parlen d'absentisme escolar, quan publiquen les dades del fracàs escolar a Catalunya i a Espanya, de l'abandonament a l'etapa de secundària, irremeiablement poso rostre a les estadístiques: penso en aquelles dues noies d'ètnia gitana, en la impossibilitat social, familiar i pedagògica d'escolaritzar-les de manera convencional, real.

No vaig tornar a veure-les més.

AUTENTICITAT DOCENT

Durant molt de temps, he cridat l'atenció a aquells alumnes que volien estar-se asseguts a classe amb la gorra o qualsevol altra peça de roba que els cobris mitja cara o directament tot el crani. En general, els alumnes responien bé, els ho demanava amb educació, amb un punt d'ironia amable fins i tot, gens feridora.

Però en demanar-los-ho, si a classe hi havia una noia amb vel —o més d'una—, sempre sentia el mateix neguit, patia per si l'alumne em contestava, insolent, assenyalant la companya de classe:

—I aquesta d'aquí, per què no es treu el mocador?

Tot i visualitzar la desagradable escena una vegada i una altra —hi rumiava i hi rumiava, en bucle—, afortunadament no m'hi he trobat mai.

«Què li hauria pogut contestar?».

Actualment, però, ja no els ho demano, als alumnes, que es treguin la gorra. He desistit, he tirat la tovallola. A tot estirar, els informo que estar-se a classe amb la gorra és de mala educació, i que si algun dia han d'assistir a una entrevista de feina, més els val que s'hi presentin amb la testa descoberta, si volen tenir cap possibilitat que els contractin.

El punt d'inflexió va ser no fa gaire, un dia a principi de curs, a finals de setembre. Feia una calor sufocant i en demanar a un alumne que, sisplau, es tragués la gorra per estar-se a classe, em va respondre, indignat:

—Però si el professor M. P. entra a classe amb gorra!

L'alumne tenia raó.

—I no se la treu per fer classe? —vaig preguntar-li jo.

—Depèn del dia —em va contestar sec, rotund.

Llavors vaig callar, m'estimo més no parlar d'altres professors amb els alumnes. Vaig visualitzar el professor en qüestió: vestimenta alternativa, els primers dies de setembre sol presentar-se a l'institut amb xanquetes, banyador i gorra. No diferencia entre reunions formals, informals i classes amb alumnes. Ell sempre vesteix igual, és un professor autèntic, inconscientment i tràgicament autèntic. Incapaç, no ja d'aprovar unes oposicions, sinó de presentar-s'hi amb un mínim de garanties, de coherència i de dignitat, tot sovint

falta a la feina —sobretot el dilluns— i la resta hem de cobrir-li les guàrdies. I sempre la mateixa història, any rere any, curs rere curs.

De tarannà depressiu, immadur, sense fills, fuma porros a tort i a dret. De tant en tant, es deprimeix per algun desengany amorós —o perquè l'última requesta l'ha deixat, ben bé com un adolescent—, i no es presenta a la feina. Una persona sense voluntat, a la deriva, incompetent per a la docència —i segurament per a qualsevol altra feina amb un mínim d'exigència i formalitat—, una persona mancada d'un projecte vital sòlid, inestable emocionalment.

Tot plegat fa una mica de llàstima, però es tracta d'una llàstima molt humana, massa humana, una realitat que els alumnes solen flairar d'una hora lluny i se n'aprofiten, a fe de Déu que se n'aprofiten: amb ell —i amb tants altres professors que dissimulen la incompetència amb laxitud, molta laxitud—, no suspèn mai ningú. Actualment fa només cursos d'ESO, grups sense gaire compromís, d'aquells pels quals ningú no es preocupa gaire.

No, no és mala fe, senzillament aquest tipus de docents no estan a l'altura, no s'adonen —o no volen adonar-se'n— de la responsabilitat que tenen envers els alumnes, i, esclar, què vols dir-los: després d'haver provat sort a l'empresa privada i d'haver-hi fracassat, veuen en la docència la sortida «fàcil», el sistema accepta tothom —és d'allò més inclusiu— i la gent té dret a guanyar-se la vida, ell no fa pas res d'il·legal. A més, què carai, en falten, de docents, en falten molts!

En contra, però, del que sol pensar la majoria de gent, no cal gaire vocació per fer bé aquesta feina. Cal, senzillament, ser competent, com en qualsevol altre ofici, amb gorra o sense.

EL MÀSTER DE L'UNIVERSO

Falta gent, dèiem. A la borsa de secundària, ja fa temps que algunes especialitats —matemàtiques, informàtica, llengües clàssiques, català...— estan pràcticament buides.

Per això moltes de les substitucions no es cobreixen, i si es cobreixen, ho fa algú d'una altra especialitat.

Aquest any, a l'institut on treballo, ha costat Déu i ajuda cobrir la plaça de llatí i grec. De fet, a dreta llei no s'ha cobert: han anat passant substituïts i els alumnes han tingut, al llarg del curs, quatre professors diferents, amb llargues temporades sense ningú.

(Nota: arran de la lectura d'un article meu, una excompanya de feina, actualment jubilada, professional de trajectòria impecable, m'escriví un correu electrònic, alarmada i indignada pel nivell de molts professors que comencen ara. Em diu: «Ningú no fa als candidats a substituïts o interins ni tan sols una entrevista per veure si són aptes per a la feina i després passa el que passa: no els agrada, no se'n surten i fan unes classes desastroses o agafen la baixa. Això ho he vist i ho veig ara amb el que m'explica la meua filla. Per sort, ha aprovat les oposicions i, per sort, li agrada molt la feina i té bones aptituds per fer-la, però ara encara fa substitucions i tenim la sospita que totes les que ha fet són de gent que s'hi repenja. Potser caldria que els inspectors mèdics hi possessin mà. Ara mateix està fent una substitució d'una substitució, o sigui que la seva plaça costa tres salaris. I no és un cas aïllat. Si l'increment de pressupost a educació se n'ha d'anar per pagar aquests fraus, estem ben arreglats. És evident que hi ha docents que han entrat en el sistema que, independentment de la seva vàlua intel·lectual, no tenen el caràcter ni les quali-

tats necessàries per posar-se al davant d'una classe amb trenta adolescents. Deixar-los entrar sense control en el sistema és com si es contractessin bombers sense la preparació física ni les condicions psíquiques necessàries i tot seguit agafessin la baixa per angoixa, estrès o fatiga»).

Places de difícil cobertura, en diuen. Un clàssic. Llavors, la selectivitat sol anar malament, tret que els alumnes hagin rebut classes particulars.

Ah!, les classes particulars, això és tot un tema, no tothom pot fer-ne. A l'ESO, tant és, tenim els alumnes raonablement ben guardats —enganxant gomets, fent educació emocional i aprenent a perseguir unicorns— i no cal fer-ne escarafalls, però després ve el batxillerat, i la selectivitat, i la universitat, i la vida!

Titular d'*El Periódico de Catalunya*, 27 de desembre del 2023: «La falta de professors a secundària obre la porta a docents sense titulació pedagògica».

«Titulació pedagògica». Deu ser un eufemisme per referir-se al màster de formació del professorat d'educació secundària i batxillerat, una formació presumptament obligatòria i necessària per exercir la docència, tant a l'escola privada com a la pública.

Tot i tractar-se d'una formació acadèmicament vergonyosa —la meva pitjor experiència acadèmica amb diferència, i mira que n'he tingut, d'experiències acadèmiques!—, primer has de passar per caixa: entre 3.000 i 8.000 euros, depenent de la universitat; i tot seguit has de passar per l'adreçador: 60 crèdits oficials, unes 1.800 hores de teoria barata, treballs, treballets i molta ideologia pedagògica indigesta.

Quan vaig començar la llicenciatura de Filosofia —300 crèdits repartits en cinc anys acadèmics—, si et volies dedi-

car professionalment a la docència tenies la possibilitat de fer el CAP (Certificat d'Aptitud Pedagògica) un cop finalitzada la carrera. Fins i tot podies compaginar aquest CAP amb l'últim any de carrera, tot eren facilitats: barat, poques hores i anaves de cara a barraca.

A mi, però, i a tants altres, l'Estat ens va estafar: ens va canviar les normes de joc a mitja partida i, a l'equador de la llicenciatura, se'ns va notificar que se suprimia el CAP i que a partir d'aleshores hauríem de fer un màster, *el* Màster, una formació de 60 crèdits pensats per complementar els 240 crèdits dels nous graus universitaris. Resumint: vaig haver de fer 300 crèdits de llicenciatura més 60 crèdits de màster, mentre que els universitaris que començaven un nou grau en farien 240 més 60.

«Inseguretat jurídica», se'n diu d'això. Vaig començar amb una queixa al síndic de la universitat, després una queixa al Síndic de Greuges de Catalunya i, finalment, una queixa al Defensor del Pueblo. No va servir de res. De la mateixa manera que s'aproven lleis d'educació a cada nova legislatura —n'hem patit nou des de la Transició— i ningú no es preocupa d'avaluar-ne els resultats, també et canvien les normes del joc a mitja partida i no passa absolutament res.

Què passaria si a mi, a mitjan curs, em passés per la barretina canviar els criteris d'avaluació per qualsevol capritx? Si no afectés negativament cap alumne, ans al contrari, no passaria res de res, cap problema, fins i tot seria un professor enrotllat, un professor guai, flexible, modernet, un model a seguir. Ara bé, si el canvi de criteri afectés negativament un alumne —o més d'un—, l'endemà ja tindria l'inspector a l'institut.

Ah!, els inspectors... es mereixen un capítol a part? El primer que vaig conèixer va ser, precisament, fent el Màs-

ter. Compaginava la feina —i el sou— d'inspector amb la feina —i el sou— de coordinador del màster de la UNED a Girona. Psicòleg de formació, amb vincles a la política municipal, articulista esporàdic, dubto que al llarg de la seva trajectòria professional hagi trepitjat cap aula. No em va resoldre mai cap dubte, cap ni un, ni a mi ni a la resta d'alumnes del Màster; sempre s'excusava dient que tenia molta i molta feina. Un cop finalitzat el Màster, això sí, em va felicitar perquè, segons ell, jo havia «entès perfectament allò que se'm demanava». Efectivament: ja de bon principi, en veure que era incapaç de resoldre'm cap dubte, vaig tirar pel dret i no vaig molestar-lo més.

PASTILLES

Sense el Màster, se suposava que no podia exercir la docència de cap de les maneres, ni jo ni ningú, ni a la privada ni a la pública, enlloc. Any 2011. En acabar la carrera, vaig tenir la sort de rebre una beca per fer el doctorat i, en comptes de fer el Màster, vaig haver de fer-ne un altre, de màster, un de diferent que em donés accés al programa de doctorat.

Aquest últim màster, però, no em servia per exercir la docència. La tesi doctoral, tampoc. Per tant, un cop acabada la beca i la tesi, any 2014, vaig haver de fer el Màster, aquest cop sí. Però ara que els falta gent, any 2024, ara ja no cal el Màster, tothom cap dins, ja fa tres o quatre anys que la «titulació pedagògica obligatòria i necessària per exercir la docència en aquest país» ja no ho és tant, de necessària.

És d'agrair, aquest canvi de criteri. Rectificar és de savis. Conec un bon grapat de substituïts que s'han plantat a la

nova feina a les vuit del matí i, abans d'acabar la jornada laboral, ja han passat per direcció a fi i efecte d'acomiar-se, de renunciar a la plaça. Que allò no fa per ells, solen dir, que no és el que s'esperaven.

Ai, manyac!

Què esperaven trobar-hi, a les aules? Una mica de reconeixement? Una feina amb sentit? Estabilitat psicològica? Alumnes motivats? Un bon horari? Moltes vacances?

(Nota: com a mínim ara les noves fornades de substituïts ja no hauran de perdre el temps ni els diners fent el Màster abans d'autoacomiar-se).

L'any passat va aparèixer la sorprenent notícia que a Corea del Sud, un dels països capdavanters en educació, va haver-hi una vaga massiva de professors per denunciar l'assetjament a què es veien sotmesos per part de pares i alumnes. El detonant de la vaga va ser el suïcidi d'una professora aclaparada per l'excessiva càrrega de feina i la ingratitude dels alumnes i les seves famílies.

Carai, vaig pensar en llegir la notícia. Fins ara, Corea del Sud, tot i ser un dels països amb més bons resultats acadèmics, arrossegava l'estigma de l'elevat —forassenyat!— índex de suïcidis entre els estudiants, atesa la naturalesa ultracompetitiva del seu sistema educatiu. De fet, encara el conserva, aquest estigma, malgrat els reiterats intents del govern del país asiàtic per posar-hi remei.

Recordo que aquesta notícia va coincidir, a casa nostra, amb la trista realitat d'una professora de música que va ser assetjada sexualment per cinc alumnes de tercer d'ESO. Quines van ser les conseqüències per als alumnes assetjadors? No gaire res: ells van continuar tan amples, gaudint dels seus drets —el dret de ser avaluats, per exemple— i desconeixent cap dels seus deures. En canvi, la professora, que

per a més inri era interina i no tenia plaça al centre, no només hi va perdre la salut mental, sinó que no va rebre cap suport del Departament ni de la direcció del centre; ans al contrari, encara van insinuar que potser ella —la seva actitud, la manera de vestir, el maquillatge...— en tenia la culpa.

Depressions entre el professorat, ansietat, estrès... és un tema una mica tabú. És desagradable, i converteix la persona que en parla en encara més desagradable.

En diverses ocasions he demanat, públicament, que el Departament d'Educació es digni a publicar les dades de baixes entre el professorat per motius de salut mental. Res, ni una dada.

(Nota: xifres de suïcidis relacionats amb la docència, encara menys).

Un bon amic meu em comentava, no fa gaire, que estava de baixa per ansietat, i això que ja hi tenia una certa experiència, amb les aules. Interí, especialitat matemàtiques. Els alumnes li feien la vida impossible, l'encerclaven, l'assetjaven... Havia decidit, un cop acabés la baixa, que renunciaria a la plaça d'interí i abandonaria definitivament la docència. I ho ha fet.

Una altra amiga —aquesta sí que havia fet el Màster, i també el doctorat, i l'altre màster...— va arribar a una situació límit per estrès i ansietat i va haver d'estar-se uns quants mesos de baixa laboral. En tornar a la feina, va presentar-s'hi medicada, esclar, bastant medicada, i en entrar al despatx del director, seure i explicar-li en confiança que es medicava, que no ho hauria dit mai, però que ara s'havia de medicar, el director del centre va confessar-li, també en confiança, que no patís, que no se sentís malament, que ell també es medicava i que «si no fos per les pastilles, mig claustre no podria venir a treballar».